

EDWIN RUTTEN EN JUDITH VINDEVOGEL OVER KINDEREN EN KLASSIEKE MUZIEK.

TEKST Griet Leyers

Wat hebben kinderen in godsnaam aan klassieke muziek en opera? Veel meer dan op het eerste gezicht wordt aangenomen. Dat blijkt onder meer uit het grote succes van kindervoorstellingen, die ook zonder media-aandacht in een mum van tijd uitverkopen.

EDWIN RUTTEN

**"MET KENNIS KOM JE VER,
MET FANTASIE KOM JE OVERAL."**

"Je kan er niet vroeg genoeg aan beginnen!" aldus **Edwin Rutten**. Dat is eens wat anders dan het je-bent-hier-nog-veel-te-jong-voor-discours waar de meeste kinderen van steigeren. En nee, we hebben het hier niet over de nieuwste playstationgame waar 16+ opstaat, het hebben van een Facebookaccount of wat dan ook. Nee. We hebben het over klassieke muziek, over de inwijding in een cultuur die al eeuwen deel uitmaakt van ons erfgoed. Rutten: "Een zaadje moet je planten en water geven. Dan pas kan het groeien. Bij kinderen is dat net zo. Hun muziekzaadje moet geplant worden tussen de leeftijd van zes en twaalf jaar, anders is het te laat." Edwin Rutten, alias Ome Willem, heeft ruim 25 jaar na de laatste *Ome Willem show* duidelijk nog niets van zijn enthousiasme en gedrevenheid verloren.

Vier dagen per week presenteert Rutten *Muziekwijzer* bij MAX op NPO Radio 4 en *Jazz in the Evening* op zondagavond. Daarnaast krijgt ook zijn legendarische affiniteit met en voor kinderen een plaats. Zo schrijft hij de column *Klassieke Kinderenzaken* in het magazine *Klassieke Zaken* en maakt hij, in samenwerking met *Aangenaam Klassiek for Kids*, met eigen versies en vertellingen klassieke muziek toegankelijk voor 'kinderen en andere volwassenen'. Naar aanleiding van Kerstmis verscheen zijn kerstverhaal, gebaseerd op Bachs *Weihnachtsoratorium*.

"Met muziek kun je niet vroeg genoeg beginnen", vindt Edwin Rutten. Welk genre muziek maakt eigenlijk niet zoveel uit. Zelf groeide hij op met jazz en klassiek, zonder dat iemand uit zijn gezin die genres benoemde. Beide muziekgenres kwamen gewoon uit de oude koffergrammofoon van zijn ouders. "Muziek is iets wat kinderen als basis van thuis uit zouden moeten meekrijgen. Net zoals een hand geven, of met twee woorden spreken." Kinderen met zoveel mogelijk dingen in aanraking brengen en hun nieuwsgierigheid opwekken is zijn grote drijfveer. "Een goede basiseducatie is van het grootste belang, want onbekend maakt onbemind."

Tot op vandaag herinnert Edwin Rutten zich hoe hij zelf als negenjarig jongetje voor het eerst de *Vuurvogel* van Stravinsky hoorde. "Kinderen tussen nul en twaalf kun je veel voorzetten. Ze hebben nog geen vooroordelen of drempels. Die krijgen ze pas op latere leeftijd, onder invloed van volwassenen. Cruciaal is de manier waarop je iets aanbrengt en hoe je hun fantasie prikkelt. Als ik bij een muziekstuk een verhaal vertel, zeg ik altijd tegen de kinderen: 'Op je hoofd heb je een fantasielknopje, draai het maar om, krrrk'. Het gaat erom met je vertellingen de verbeelding van de luisteraars te prikkelen, en verbeelding is iets wat kinderen in overvloed hebben. Ik zeg altijd: 'Met kennis kom je ver, met fantasie kom je overal'. Ik herinner me een repetitie ▶

van de *Sacre du printemps* van Stravinsky, met de Russische dirigent Valery Gergiev. Hij was niet gelukkig met wat het orkest hem gaf, en in plaats van wat technische aanwijzingen, zei hij tegen de musici: 'Denk aan een vrouw met wilde haren die over het strand rent.' Ogenblikkelijk hoorde je de klank veranderen. Dat is de kracht van fantasie en van het beeld. Kinderen staan ook open voor dit soort zaken. Daarom is muziekonderwijs op de basisschool van zo'n groot belang."

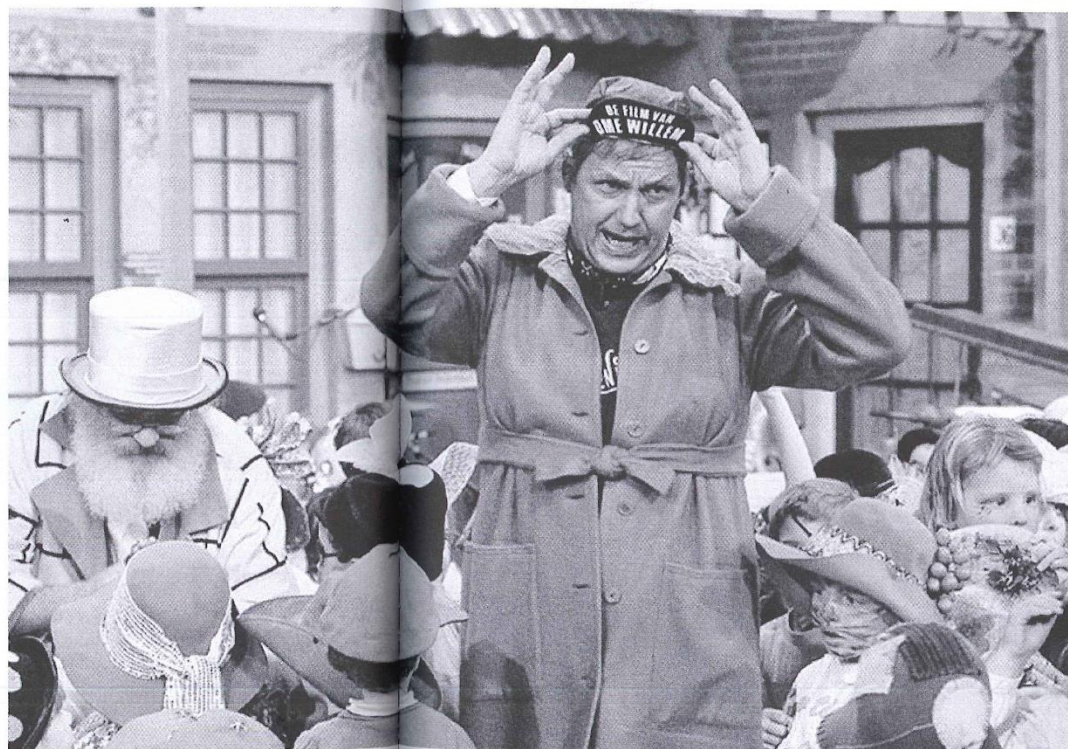
VLEIGUREN

"Het is niet evident om met kinderen te werken. Je moet goed voorbereid zijn en vooraf heel goed nadenken over hoe je iets gaat aanpakken. Wil je kinderen laten kennismaken met hedendaagse muziek, een werk van Schnittke bijvoorbeeld, dan is dat helemaal geen probleem. Je vraagt de kinderen om hun fantasieknopje om te draaien en vertelt vervolgens het verhaal van bijvoorbeeld een potje met daarin duizenden mieren die door en over elkaar heen kruipen. De kinderen zullen elk van die duizenden mieren horen in Schnittke's muziek. Maar als je zegt: 'Kindertjes, nu gaan we naar een stukje muziek luisteren dat waarschijnlijk voor jullie wat moeilijker zal zijn', dan projecteer je net je eigen drempels op die kinderen. Het is heel belangrijk om je te herinneren hoe je eigen wereld eruit zag als kind. Enkel dan kan je kinderen echt begrijpen."

"Bovendien onderschatten mensen kinderen te vaak. Doe alstublieft nooit kinderachtig tegen een kind. Kinderen weten en voelen wat wij volwassenen weten en voelen. Ze hebben alleen minder vlieguren. En ook al kunnen ze gevoelens nog niet benoemen, ze beschikken over het volledige emotionele palet. Een van de diepste liefdesemoties die ik ooit heb gekend, voelde ik als vijfjarig jongetje voor mijn schooljuf. Toen we verhuisden en ik naar een andere school moest, stortte mijn wereld in elkaar. Ik heb de hele nacht gehuild. Uiteindelijk hebben we een doosje bonbons gekocht en ben ik dat samen met mijn moeder gaan brengen. Dat hielp. Daarom vind ik het onze heilige plicht om kinderen vreselijk au sérieux te nemen. Liefdesverdriet bij jongeren laatdunkend wegwuiven als kalverliefde, dat doe je niet."

EENVOUDIG MAKEN IS MOEILIK

Ooit ontdekte hij zelf de schoonheid van klassieke muziek omdat iemand zijn nieuwsgierigheid wekte. Nu ziet hij het als zijn taak om anderen klassieke muziek te laten ontdekken. Met de reeks *Aangenaam klassiek for kids* wil hij ouders en leerkrachten het muziekzaadje aanreiken, zodat zij het op hun beurt bij kinderen kunnen planten. Grote kans dat er ooit, al is het veel later, iets uit bloeit. ▶

"Het is onze heilige plicht om kinderen vreselijk au sérieux te nemen"

OVER KINDEREN EN KLASSIEKE MUZIEK

**"KINDEREN WETEN
EN VOELEN ALLES.
ZE HEBBEN GEWOON
MINDER VLIEGUREN"**

"Met heldere teksten kan je zelfs muziekstukken die op het eerste gezicht totaal niet geschikt zijn voor kinderen, toch toegankelijk maken. Toen we bijvoorbeeld de *Ring des Nibelungen*, een veertien uur durende operacyclus, adapterden voor kinderen en uitbrachten op een dubbel-cd, verklaarden veel mensen mij voor gek. Het werd een gouden plaat. Laatst kreeg ik zelfs een filmpje toegestuurd van een peuter die naar aanleiding van die cd op zijn trommelkje het leidmotief van de reuzen Fafner en Fasolt zat mee te roffelen. Kijk, dat vind ik prachtig. Onderschat kinderen niet. Er past zoveel in dat grote hoofd van hen: stop alles er maar in. Trouwens, volwassenen pikken vaak ook dingen op die ze nog niet wisten. Zo vertelde een collega van Radio 4 me dat hij na het beluisteren van die cd eindelijk het verhaal van De Ringcyclus begreep."

ALLEEN HET BESTE

"Kinderen zijn heel goedgegelovig. Je draagt dan ook een grote verantwoordelijkheid en mag hen enkel het allerbeste presenteren." De muziek die Edwin Rutten gebruikt voor zijn cd's zijn dan ook stuk voor stuk uitvoeringen door topmusici. Dat vindt hij noodzakelijk, want het is als kind dat je je esthetisch gevoel, je goede smaak ontwikkelt. Ook wat hij erbij vertelt, is niet zomaar uit de lucht gegrepen. "Het plaatje moet helemaal kloppen."

Als je Edwin Rutten aan het werk hoort, klinkt dat zo spontaan en fris dat je zou denken dat hij alles ter plaatse improviseert. Niets is minder waar. Er gaat een heus werksysteem van uren zoeken en bijschaven aan vooraf. Hij begint altijd bij de uitvoering. Voor zijn nieuwste cd was dat het *Weihnachtsoratorium* van J.S. Bach met Philippe Herreweghe en zijn Collegium Vocale Gent. Vervolgens gaat hij door de teksten en duidt alles aan wat hij interessant vindt, of waarover hij wel

wat meer zou willen weten. "Voor je het weet zit je verstrikt in een theologische wespennest. Dan kan ik gelukkig naar Frans Lambour. Hij heeft in het Groot Omroepkoor gezongen, was hoofd van de jazzafdeling zang aan het Amsterdams Conservatorium en is theoloog. Hij is mijn encyclopedie. Als ik vragen heb over de aartsvaders, de Heilige Drie-eenheid enzovoort, dan rep ik mij naar hem. Een houding van 'het steekt niet zo nauw, het is maar voor kinderen', is niet aan mij besteed."

Het *Weihnachtsoratorium* volgens Edwin Rutten is een bijzonder leuke cd van zo'n 65 minuten geworden. "De geboorte, de weg er naartoe en het kraambezoek zijn vaste ingrediënten, maar verder kon ik er mijn eigen draai aan geven, zonder afbreuk te doen aan Bach of de Bijbel." Dankzij de cantateksten kon hij ook dieper ingaan op aspecten als de besnijdenis, Herodes en de kindermoord. Hoewel de kindermoord door Bach zelf niet op muziek werd gezet, zag Rutten dat gegeven als een aanleiding om eens lekker dramatisch uit de hoek te komen. Want zoals hij zelf zegt op de cd: "Wreedheid is van alle tijden. Zou een man als Herodes vandaag de dag voor een tribunaal verschijnen, of zou hij de dans ontspringen? Het thema is best actueel vandaag de dag met al die wreedheden, vluchtelingen en dictators."

Op de tweede cd van zijn *Weihnachtsoratorium* vertelt Rutten wat meer over de muziek en de verschillende uitvoeringspraktijken. Hij laat bovendien enkele passages in hun geheel horen. Met het boekje erbij, dat zelfs een begeleidende woordenlijst bevat, zijn Rutten's cd's gedroomd materiaal zowel voor thuis als voor in de klas. Rutten hoopt dan ook dat er gretig gebruik van zal worden gemaakt: "want het is zo ongelooflijk belangrijk dat kinderen op jonge leeftijd kennis maken met klassieke muziek. Zij kunnen er nu of later zoveel plezier aan beleven."

In onze rubriek *De Kleine Muzikant* kunt u de verkooppunten vinden van de cd reeks *Aangenaam Klassiek for Kids*. Rutten toert de volgende maanden ook in Nederland met live uitvoeringen van zijn *Mattheüspassie*, met o.a. rising star *Florieke Beelen*. Helaas zijn er tot nu toe nog geen uitvoeringen gepland in Vlaanderen. Meer info op www.edwinrutten.nl